

[Žmogaus kova prieš valdžią - tai atminties kova prieš užmaršumą](#) :: Your Favorite Site

Neringa Venckienė ir LR Seimas ar tai suderinama?

partijų sąrašai tebėra politikos nevykėlių prieglauda

Vėl Seimo rinkimai – vėl vangi, nuobodi rinkimų kampanija. Likus vos kelioms savaitėms iki balsavimo dienos, rinkimų kampanija nepajudėjo iš mirties taško. Įvairūs veiksmai skatina politikų ir rinkėjų apatiją ir abejingumą, bet svarbus vaidmuo tenka mišriai parlamento rinkimų sistemai, pagal kurią net 70 deputatų išrenkami proporcinio būdu pagal partijų sąrašus. Mišri sistema gal naudinga kitoms šalims, bet Lietuvoje jos poveikis tik neigiamas. Seniai pribrendo laikas pereiti į tiesioginį visų Seimo narių rinkimą, bet partijos, kurioms mišri sistema yra paranki, atkakliai priešinsis pokyčiams. Reikėtų atsakyti rinkimų pagal sąrašą dėl įvairių priežasčių. Pirmiausia, politikas neturėtų būti parlamentaras, jei jis negeba laimėti tiesioginio rinkėjų pritarimo savo kandidatūrai. Balsuodami už kurį nors kandidatą rinkėjai išreiškia įsitikinimą, kad jis tinkamiausiai atstovaus jų interesams. Žmonių pasitikėjimas suteikia politikui legitimumą, rodo, kad jį išrinko žmonės, o ne sąrašą sudarę partijos šulai ir nariai. O keldamas savo kandidatūrą, politikas reiškia savo įsitikinimą, jog rinkėjai pripažins, kad jis labiausiai vertas jo palaikymo. Paprastai laukiama, kad partijos vadovai kandidatuotų vienmandatėse apygardose ir laimėtų. Taip yra užsienyje, taip būdavo Lietuvoje. Landsbergis, Brazauskas, Vagnorius, Prunskienė ir kiti politikai nebijodavo išmėginti savo jėgų su oponentais ir dažnai iškovodavo pergalę. Bet politikai tampa baikštesni. 2008 m. tuometinis premjeras Gediminas Kirkilas, ne kartą laimėjęs rinkimų vienmandatėje apygardoje, nutarė kandidatuoti tik pagal sąrašą. Šįmet net keli partijų vadovai seks jo pavyzdžiu, tarp jų Rolandas Paksas ir Viktoras Uspaskichas. Kadaise šie politikai buvo populiarūs. Paksas buvo išrinktas prezidentu. 2004 m. Uspaskichas buvo vienas iš tik keturių pirmame rate išrinktų Seimo narių. Paksas ir Uspaskichas yra tapę tokiais savo partijų pusdievičiais, kad nuogaustaujama, jog nesėkmė vienmandatėje apygardoje sugriautų taip stropiai kuriamą nepakeičiamą ir mylimų lyderių įvaizdį. Ne mažiau svarbu tai, kad, galiojant sąrašams, rinkėjai netenka galimybės atsikratyti nemėgstamų politikų. Kirkilas vėl gali būti pavyzdys. Nors apklausos rodė, jog jis buvo vienas nepopuliariausių šalies politikų, jam vieta Seime buvo užtikrinta, nes buvo pirmasis socdemų sąraše. Jei būtų tik vienmandatės apygardos, visi politikai turėtų kelti savo kandidatūrą, o rinkėjai galėtų savo balsais laiduoti, kad pasitikėjimo neturintys politikai netaptų Seimo nariais. Be sąrašų rinkimai būtų įdomesni. Neringa Venckienė lyg ir metė iššūkį Irenai Degutienei, nutardama kandidatuoti toje pačioje apygardoje. Bet ar būtų ji taip dariusi, jei pergalė apygardoje būtų vienintelė galimybė laimėti Seimo nario mandatą? Dabar Venckienė gali pralaimėti, bet ji dar turės galimybę patekti į Seimą pagal partijos sąrašą. Jei nebūtų daugiamandatių apygardų, pasitempti turėtų ir Degutienė. Nesėkmė reikštų politinės karjeros pabaigą. Jei būtų tik vienmandatės apygardos kiekvienas partijos vadovas būtų pažeidžiamas. Kas ketverius metus jis turėtų laimėti rinkėjų pasitikėjimą, o oponentai negailėtų pastangų jam pakišti koją. Antakalnio apygardoje prieš Andrių Kubilių būtų keliami stiprūs kandidatai, tokie, kurie turėtų galimybę jį įveikti, bet kurių pralaimėjimas nesuduotų oponuojančiai partijai per didelio smūgio. Kiekvienas JAV Kongreso narys yra tiesiogiai renkamas, tad žino, kad, jei susikompromituos ar papiktins rinkėjus, jis nebus perrenkamas. Nesant galimybės patekti į Seimą pagal sąrašus, deputatai turėtų rinkėjams įrodyti savo kompetenciją. Komandiruočių mylėtojai Egidijus Vareikis ir Emanuelis Zingeris keliauja po pasaulį, bet jie ne itin rūpinasi kasdieniu Seimo nario darbu ar įstatymų projektų rengimu. Abu yra sąrašiniai deputatai, tad gali nekreipti dėmesio į rinkėjų interesus. Kitos partijos irgi turi savo sąrašinius, nuo rinkėjų rūstybės apsaugotus deputatus, pavyzdžiui, socdemės Milda Petrauskienė, Irena Šiaulienė, Birutė Vėsaitė. Prieš kelias dienas Žilvinas Šilgalis pranešė, kad Seimo narių delegacija spalį vyks į Maskvą, kur bandys išsaugoti praėjusiose parlamentarų žaidynėse laimėtą pereinančią komandinę taurę. Pasak Šilgalio, nors žaidimai vyks spalio 4–8 dienomis, taigi prieš pat Seimo rinkimus, „vykti būtina“. Nežinau, kurie Seimo nariai vyks į Maskvą, bet esu tikras, kad būtų mažiau sporto entuziastų, jei kiekvieną mandatą reikėtų iškovoti vienmandatėje apygardoje. Tiesioginiai rinkimai sustiprintų ryšius tarp politikų ir rinkėjų, mažintų 'desantininkų iš Vilniaus' skaičių, verstų partijas dėmesį kreipti mažesniems miestams ir kaimui. Neproporcingai daug sąrašo pirmūnų yra vilniečiai, kurie neįsivaikauja reikalo būti išrinkti vienmandatėje apygardoje, su ja nesusieja savo politinio likimo, tad ir nenusimano apie vietos problemas. Yra kitų sąrašų panaikinimo privalumų. Kelis kartus pralaimėję rinkimus, pasitikėjimo netekę veteranai būtų verčiami pasitraukti iš aktyvios politikos. Atsivertų daugiau vietų jauniems žmonėms, kurie įrodytų savo vertę rinkimų kovose, o ne įsisteikdami partijos vadovybei ir laimėdami vietą sąraše viršūnėje. Lietuvos žmonės nėra tokie runkeliai, kaip juos kartais vaizduoja apžvalgininkai. 2008 m. Tautos prisikėlimo partija surinko antrą didžiausią balsų skaičių, bet nelaimėjo nė vieno tiesioginio mandato. Už jų sąrašą žmonės dar balsavo, bet nepakėlė rankos tiesiogiai balsuoti už akivaizdžius nevykėlius. Šįmet Prancūzijoje prezidento rinkimuose radikalusis Nacionalinis frontas surinko net 18 proc. balsų, bet Parlamento rinkimuose, kurie vyko po dviejų mėnesių ir kuriuose deputatai tiesiogiai renkami, partija laimėjo tik du mandatus iš 577. Tiesioginė rinkimų sistema turi trūkumų. Atitinkamomis aplinkybėmis partija, laimėjusi tik 30 procentų balsų, galėtų laimėti mandatų daugumą. Kiltų pavojus, kad daugiau mandatų laimėtų piaro specialistų išmokyti gražybiliai. Siekdami įtikti rinkėjams, kai kurie deputatai skirtų pirmenybę apygardos, o ne visos šalies interesams. Bet tai smulkmenos, palyginus su tiesioginių rinkimų privalumais.